

Nr 430.

Av herr **Sundberg**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 363, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m.

I en till innevarande års riksdag avlåten nådig proposition nr 363 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag dels till förordning om ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, dels ock till kungörelse angående utsträckning för år 1918 av den tid, inom vilken ansökan om rättighet till viss utskänkning av rusdrycker skall göras.

Till grund för Kungl. Maj:ts ovan berörda framställning ligger en av kontrollstyrelsen till chefen för finansdepartementet avlåten skrivelse av den 15 mars 1918.

Några synpunkter utöver dem, som av kungl. kontrollstyrelsen framförts i dess ovannämnda skrivelse har icke i propositionen åberopats såsom skäl för framställningen i fråga. En granskning av den föreliggande framställningen kan sålunda i huvudsak inskränkas till kontrollstyrelsens meromnämnda skrivelse av den 15 mars 1918.

Kontrollstyrelsen påpekar, att den av Kungl. Maj:t den 14 juni 1917 utfärdade nådiga förordningen angående försäljning av rusdrycker vidlades av »en väsentlig brist, som icke skulle vara av lagstiftarna avsedd eller ens förutsedd». Bristen i fråga skulle enligt kontrollstyrelsens förmenande bestå däri, att möjlighet finnes att i varje kommun inom landet bilda sådant bolag för detaljhandel med rusdrycker, som omfamnas i 17 § 1 mom. av rusdrycksförsäljningsförordningen. Innan jag

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 4 saml. 191 häft. (Nr 430—431.) 1

övergår att till närmare prövning upptaga frågan, huruvida nämnda omständighet kan anses utgöra en brist i meromnämnda förordning, tillåter jag mig att något uppehålla mig vid dels frågan om lämpligheten att redan nu vidtaga ändringar i 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning dels ock frågan, huruvida anmärkta omständighet kan anses hava varit uppmärksammas av lagstiftarna.

Den förordning angående försäljning av rusdrycker, i vilken det nu sättes i fråga att vidtaga ändringar, antogs av 1917 års riksdag samt utfärdades av Kungl. Maj:t den 14 juni 1917. Enligt bestämmelserna i nämnda förordning skall densamma träda i kraft den 1 januari 1919, dock att åtgärder, som före nämnda dag erfordras i avseende å ordnandet av detaljhandeln med rusdrycker enligt nämnda förordning, skola vidtagas i enlighet med bestämmelserna i samma förordning. Den första av ifrågavarande åtgärder, som i ovan berörda avseenden skola vidtagas, utgör ingivande av ansökan före sistlidna mars månads utgång av ansökan om rätt till detaljhandel med rusdrycker. Det av Kungl. Maj:t framförda förslaget skulle således innebära en ändring rörande just den bestämmelse i nämnda förordning, som förut skulle träda i tillämpning. Det ifrågasättes sålunda att vidtaga en ändring i förordningen, innan densamma i huvudsak trätt i kraft. Ur ren teknisk lagstiftningssynpunkt kan man icke annat än ställa sig bestämt avvisande mot att redan före lagens egentliga ikraftträdande börja vidtaga ändringar och tillägg till densamma. En dylik åtgärd bör enligt mitt förmenande icke företagas, utan att särskilt starka skäl för åtgärden i fråga kan framföras. Att några sådana skäl här skulle föreligga, har icke ens kunnat göras troligt. Framställningen i fråga är nämligen närmast grundad på antaganden, som kontrollstyrelsen gör rörande verkningarna av en i förordningen förekommande bestämmelse.

Det av Kungl. Maj:t framförda förslaget bör redan på grund av ovan angivna omständigheter icke vinna riksdagens bifall. I anslutning till sistnämnda fråga är det lämpligt att undersöka, huruvida den av kontrollstyrelsen förmenta bristen i rusdrycksförsäljningsförordningen tillkommit, utan att lagstiftarna uppmärksammas densamma.

Vid bedömande av denna fråga torde uppmärksammas, att 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning bygger på den s. k. nykterhetskommitténs den 5 januari 1914 avgivna underdåniga betänkande med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m. Då nykterhetskommittén tillsattes redan den 17 november 1911, har sålunda nykterhetskommittén under mer än två år hållit på med att utarbета det förslag, varpå den nu gällande rusdrycksförsäljningsförordningen är

byggd. Sedermera har frågan om genomförandet av den nya rusdrycks-lagstiftningen varit föremål för särskild omarbetning av Kungl. Maj:t och granskning vid åtskilliga riksdagar.

Vid en jämförelse mellan nykterhetskommitténs förslag till rusdrycksförsäljningsförfordning och den av Kungl. Maj:t den 14 juni 1917 utfärdade förordningen angående försäljning av rusdrycker finner man, att Kungl. Maj:t icke i något avseende, som direkt berör det av kontrollstyrelsen påpekade förhållandet, gjort någon ändring i det förslag till bestämmelser, som framlades av den s. k. nykterhetskommittén. De personer, vilka utgjorde ledamöter i den s. k. nykterhetskommittén, kunna ju uppenbarligen icke i någon mån misstänkas för att hava underlåtit att på ett ur nykterhetssynpunkt rationellt sätt ordna försäljningen av rusdrycker. Detta framgår också klart och tydligt av den synnerligen utförliga motivering, som nykterhetskommittén bestod sitt förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker. Den bestämmelse, i vilken det nu ifrågasättes att verkställa en ändring, innehåller själva grundprincipen för ordnandet av detaljhandel med rusdrycker i landet. Det kan under sådana förhållanden icke rimligtvis tänkas, att nykterhetskommittén icke skulle hava tagit i beräkningen möjligheten att inom varje kommun inom landet bilda bolag för detaljhandel med rusdrycker. Kontrollstyrelsen torde sålunda göra ledamöterna i nykterhetskommittén ävensom nykterhetskommitténs sekreterare orätt, då kontrollstyrelsen uppger, att kommittén icke skulle hava till fullo beaktat innebörden av sitt förslag rörande ordnandet av detaljhandeln med rusdrycker.

Då kontrollstyrelsen stöder hela sin framställning på det obestyrkta påståendet, att lagstiftarna icke skulle hava förstått innebörden av de i 1917 års förordning förekommande bestämmelserna rörande detaljhandeln med rusdrycker, faller hela framställningen i fråga i och med det att det uppvisas, att kontrollstyrelsens sagda påstående icke kan anses stå i överensstämmelse med verkliga förhållandet.

Ehuru härefter egentligen icke förefinnes någon anledning att ingå på någon närmare granskning av de nackdelar, som kontrollstyrelsen påstår vidlåda 1917 års rusdrycksförsäljningsförfordning, skall jag dock för fullständighetens skull upptaga kontrollstyrelsens synpunkter i nämnda avseende till närmare skärskådande.

Kontrollstyrelsen påpekar först och främst, att ett stort antal rusdrycksförsäljningsbolag skulle komma att föranleda större administrationskostnader än som är erforderligt, därest bolagens antal vore mindre. Bortsett från att kontrollstyrelsen vid behandlingen av andra frågor,

t. ex. frågan om kontrollstyrelsens egen organisation, icke fäster så stort avseende vid de kostnader, som i administrationen kan uppkomma, synes det mig dock i förevarande fall kunna ifrågasättas, huruvida verkligen organisationskostnaderna skulle bli mindre, därest ett mindre antal större bolag handhade detaljhandeln med rusdrycker, än om nämnda handel vore tillförsäkrad ett större antal mindre sådana bolag. Att märka är nämligen, att åtskilliga mindre bolag äro i tillfälle att arbeta med proportionsvis betydligt mindre omkostnader än ett större bolag. Sålunda torde det icke förefinnas någon tvekan om att hyra för lokaler, utgifter för skrivmaterialier o. dyl. ställa sig förhållandevis betydligt billigare för ett mindre bolag. Vidare är att märka, att möjlighet förefinnes att utan några större arvoden kunna få ledamöter i styrelsen för ett mindre bolag, där arbetet med bolaget är inskränkt till minsta möjliga. Vid bedömande av administrationskostnaderna bör också hänsyn tagas till att ett mindre bolag är i tillfälle att betinga sig högre försäljningspris å rusdrycker, då köparne av dylika drycker i sådant fall undgå att betala särskilda transport- och resekostnader. Ur statsfinansiell synpunkt torde sålunda icke förefinnas någon anledning att inskränka antalet försäljningsbolag.

Kontrollstyrelsen har vidare framfört, att ett stort antal bolag är ur nykterhetssynpunkt mindre lämpligt, enär det icke alltid kan förutsättas, särskilt hos de mindre bolagen, att försäljningen handhaves i det syfte, varom stadgas i 63 § av rusdrycksförsäljningsförordningen. Denna kontrollstyrelsens uppfattning kan icke vara riktig. Enligt mitt förmenande måste de mindre bolagen till och med vara bättre skickade att vinna syftet med de i förordningen förekommande bestämmelserna än ett större bolag. Det synes nämligen vara uppenbart, att möjligheten att utöva den individuella kontroll över detaljhandeln med rusdrycker, som utgör en av huvudprinciperna i rusdrycksförsäljningsförordningen, skall kunna ernås bättre, därest detaljhandeln handhaves av ett bolag, som endast har ett begränsat verksamhetsområde. De personer, som sitta i ett dylikt bolag, äga nämligen betydligt större förutsättningar för att kunna bedöma om och i vad mån kommunens medlemmar skola äga rätt att köpa rusdrycker. Någon fara för att rusdrycksförsäljningsförordningen icke skulle av ett mindre bolag tillämpas med mindre stränghet än ett större bolag förefinnes icke. Det måste nämligen uppmärksammas, att styrelsen i bolaget utses till sin majoritet av sådana myndigheter och korporationer, som måste anses hava kvalifikationer att bedöma vederbörande ledamots lämplighet såsom ledamot i dylikt bolag.

De nackdelar, som enligt kontrollstyrelsens förmenande i ovan nämnda avseende vidlåda bestämmelserna i rusdrycksförsäljningsförordningen, kunna således icke anses föreligga. Det måste sålunda ur såväl administrationskostnads- som nykterhetssynpunkt anses vara lämpligt, att möjlighet finnes att inom varje kommun bilda bolag för detaljhandel med rusdrycker, därest så skulle anses vara lämpligt. Emellertid vill jag dessutom framhålla, att den av kontrollstyrelsen föreslagna ändringen i rusdrycksförsäljningsförordningen icke skulle medföra de fördelar, som av kontrollstyrelsen framförts, utan skulle till och med förorsaka åtskilliga synnerligen svåra olägenheter. Kontrollstyrelsen har sålunda alldeles bortsett från kommunikationsförhållandena inom landet. Skulle Kungl. Maj:ts förslag vinna riksdagens gillande, skulle detta kunna komma att medföra, att personer, som vore boende i en kommun, där försäljningsbolag icke funnes bildat, bleve nödsakade att företaga långa och besvärliga resor för att kunna inköpa den kvantitet rusdrycker, som de skulle önska. Att märka är nämligen, att ett bolags s. k. »filialförsäljning» icke kan omfatta annat än utskänkning av rusdrycker. Utminuteri ng av sådana drycker får sålunda icke förekomma i annan kommun än den, där bolaget bildats.

Kungl. Maj:ts förslag skulle emellertid vidare kunna innebära den nackdelen, att en kommun icke skulle kunna erhålla försäljning eller ens utskänkning av rusdrycker inom kommunen. Det kan nämligen mycket väl tänkas att inom ett län finnes det antal bolag, som enligt Kungl. Maj:ts förslag högst får existera inom länet, samt att icke något av dessa bolag vill ingiva ansökan om att inom annan kommun, än där de beviljats, idka utskänkning av rusdrycker. I sådant fall förefinnes enligt Kungl. Maj:ts förslag icke någon möjlighet för kommunens medlemmar att, huru stort intresse det än ur kommunens synpunkt kan vara, att utskänkning av rusdrycker där förekommer, ordna så, att dylik utskänkingsrättighet erhålles inom kommunen i fråga. Det kan uppenbarligen icke vara riktigt, att utskänkningen av rusdrycker inom en kommun skall göras beroende av rent godtycke från inom länet varande försäljningsbolags sida.

Slutligen vill jag i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på det förhållandet, att ett stort antal av de bolag, som nu beviljats för att i möjligaste mån uppfylla syftet med rusdrycksförsäljningsförordningens bestämmelser, skulle, därest Kungl. Maj:ts förslag bifölls av riksdagen, förorsakas direkta förluster. Nämnda bolag skulle nämligen i sådant fall få betala såväl kostnaderna för bolags bildande som också kostnaderna för bolagets trädande i likvidation och upplösning. Därest

Kungl. Maj:ts förslag skulle komma att bifallas av riksdagen, synes det mig därför vara riktigt, att staten, som genom sina åtgöranden måste anses hava förorsakat nämnda förluster, håller bolagen skadeslösa i berörda avseenden.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört, får jag vördsamt hemställa,

att riksdagen för sin del måtte förkasta det förslag, som innehålles i Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 363 till innevarande års riksdag;

samt att, därest riksdagen däremot skulle antaga nämnda förslag, riksdagen ville tillerkänna de under år 1918 för sådant ändamål, som avses i 17 § 1 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen, bildade bolag, som före mars månads utgång 1918 ingivit ansökan om tillstånd till detaljhandel med rusdrycker, rätt att, därest bolaget icke erhåller dylikt tillstånd på grund av de av Kungl. Maj:t nu föreslagna ändringarna i samma förordning, erhålla ersättning för de kostnader, som bolagen få utgiva för bildande och likvidering av desamma.

Stockholm den 8 maj 1918.

Axel Sundberg.
